

.....
MILJØMINISTERIET

LANDSPLANAFDELINGEN

***Miljøkonsekvensvurderinger af lovforslag
og andre regeringsforslag***

Titel

Miljøkonsekvensvurderinger af
lovforslag og andre regeringsforslag

Udarbejdet af

Miljøministeriet
Landsplanafdelingen
5. kontor

ISBN 87-601-9897-4 (Elektronisk)

Juni 2003

Indholdsfortegnelse

FORORD	4
Kapitel 1 HVAD ER MILJØKONSEKVENSVURDERING?	5
Kapitel 2 FREMGANGSMÅDE VED EN MILJØKONSEKVENSVURDERING	8
2.1 Trin 1 - Er der tale om væsentlige miljøkonsekvenser?	9
2.2 Trin 2 - Hvilke miljøpåvirkninger skal undersøges nærmere?	11
2.2.1. Miljøkonsekvensers forskellige dimensioner	12
2.2.2. Væsentlighedskriterier	14
2.2.3. Alternativer	17
2.3 Trin 3 - Den nærmere undersøgelse af konsekvenserne for miljøet	19
2.3.1. Offentlighed	19
2.3.2. Foranstaltninger for at undgå negative virkninger på miljøet	20
2.4 Afrapportering - fremlæggelse af en miljøkonsekvensvurdering	20
2.4.1. Det konkrete indhold i forslagets bemærkninger	21
2.4.2. Dokumentation	22
2.4.3. Miljøkonsekvensvurderingens kvalitet	22
Kapitel 3 SÆRLIGT OM LOVFORSLAG	24
3.1. Love med miljømæssigt formål	24
3.2. Love med rammebestemmelser	24
3.3. Projekterings- og anlægslove	24
3.4. Ændringsforslag	24
Kapitel 4 SÆRLIGT OM BESLUTNINGSFORSLAG, REDEGØRELSE, HANDLINGSPLANER MV....	25
4.1. Redegørelser og handlingsplaner med miljømæssigt formål	25
4.2. Andre redegørelser og handlingsplaner	25
BILAG Checkliste – en hjælp til at tænke miljø	26

FORORD

Miljøministeriet udgiver hermed en ny vejledning om miljøkonsekvensvurderinger af lovforslag og andre regeringsforslag. Vejledningen indeholder forslag til en enkel fremgangsmåde for en miljøkonsekvensvurdering.

I følge Statsministeriets cirkulære om bemærkninger til lovforslag og andre regeringsforslag bør alle lovforslag og andre regeringsforslag underkastes en vurdering af forslagens påvirkning af miljøet. Hvis ressortministeriet skønner, at et forslag vil få væsentlige miljømæssige konsekvenser, skal forslaget indeholde en vurdering af disse konsekvenser. Hvis ressortministeriet ikke mener, at forslaget vil få væsentlige miljømæssige konsekvenser, bør dette fremgå af bemærkningerne til forslaget.

Siden reglerne om miljøkonsekvensvurderinger blev indført i 1993, har Miljøministeriet vejledt om anvendelsen af miljøkonsekvensvurderinger samt bidraget til at udvikle metoder inden for området.

Med denne vejledning, som erstatter vejledningen fra 1994, ”Miljøkonsekvensvurderinger af lovforslag og andre regeringsforslag - eksempelsamling”, håber Miljøministeriet at kunne bistå ressortministerierne i deres arbejde med at udarbejde kvalificerede miljøkonsekvensvurderinger.

København, juni 2003

Niels Østergård, Landsplanchef

Kapitel 1 HVAD ER MILJØKONSEKVENSVURDERING?

Miljøhensyn skal indgå i Folketingets beslutningsgrundlag

Siden den 1. oktober 1993 har lovforslag og andre regeringsforslag, der skønnes at kunne få væsentlige miljømæssige konsekvenser, skullet indeholde en miljømæssig konsekvensvurdering på lige fod med vurderingen af de økonomiske og administrative konsekvenser. Miljøkonsekvensvurderingen skal bringe forslagets miljøkonsekvenser frem til politikerne (folketingetsmedlemmerne), så de miljømæssige konsekvenser kan indgå i beslutningsgrundlaget. Derved får politikerne mulighed for at medvirke til at fremme positive konsekvenser og minimere eller forhindre negative konsekvenser.

”Miljø” forstås bredt. Det omfatter såvel menneskers sundhed og sikkerhed som vores fysiske omgivelser (natur, landskab, luft, vand, klima, naturressourcer, kulturarv).

Statsministeriets cirkulære

Reglerne om at vurdere miljømæssige konsekvenser af lovforslag og andre regeringsforslag fremgår af Statsministeriets cirkulære om bemærkninger til lovforslag og andre regeringsforslag og om fremgangsmåden ved udarbejdelse af lovforslag, redegørelser, administrative forskrifter mv. (Statsministeriets cirkulære nr. 159 af 16. september 1998).

Hvem har ansvaret for at foretage miljøkonsekvensvurderingen?

Det ressortministerium, der har ansvaret for det pågældende forslag, skal vurdere, om det vil få væsentlige miljømæssige konsekvenser og har i givet fald ansvaret for, at forslaget ledsages af den fornødne miljøkonsekvensvurdering. Miljøministeriet kan give råd og vejledning til det enkelte ressortministeriums arbejde med miljøkonsekvensvurderinger.

Hvilke slags miljøpåvirkninger skal belyses i miljøkonsekvensvurderingen?

I følge cirkulæret skal en vurdering indeholde forslagets mulige virkninger på

- menneskets sundhed og sikkerhed,
- naturen (flora og fauna),
- jordbund,
- vand,
- luft,
- klima,
- landskab,
- ressourcer,
- affald samt
- kulturmiljøet (bygninger og kulturarv).

I bilag 1 til denne vejledning findes en *checkliste*, der kan bruges til at identificere, hvilke mulige miljøkonsekvenser et forslag kan have, og om de er af en sådan karakter, at de bør undersøges nærmere.

Checklisten er inddelt i overensstemmelse med ovennævnte parametre. Herudover indeholder checklisten også spørgsmål om transport, selvom cirkulæret ikke nævner dette særskilt. Når det er medtaget i tjeklisten, er det udelukkende ment som en hjælp til at identificere mulige miljøpåvirkninger. Hvis et forslag medfører væsentlige ændringer i transporten (omfang eller art), vil det sandsynligvis også have konsekvenser for luft, klima og ressourcer.

Hvilket omfang skal miljøkonsekvensvurderingen have?

Miljøkonsekvensvurderingen foretages af ressortministeriet på basis af tilgængelig viden. Resultatet bør beskrives, så det er forståeligt for ikke eksperter. Af hensyn til en smidig lovgivningsproces bør arbejdet med at vurdere de miljømæssige konsekvenser foregå sideløbende med det pågældende lovgivningsarbejde, og det bør foretages af de medarbejdere, der udarbejder forslaget. I særlige tilfælde kan det være nødvendigt at indhente eksperters hjælp til vurderingen. Eller Miljøministeriet kan spørges til råds og give vejledning.

Hvordan skal miljøkonsekvensvurderingen fremlægges?

Miljøkonsekvensvurderingen bør indgå som et selvstændigt afsnit i de almindelige bemærkninger til et lovforslag. Hvis beskrivelsen af miljøkonsekvenserne får et omfang, der rækker ud over lovbemærkningers almindelige karakter, kan miljøkonsekvensvurderingen udformes som en rapport, et notat eller en redegørelse, der kan refereres til i lovforslaget, og som er offentligt tilgængeligt sammen med dette. Konklusionerne af undersøgelsen sammenfattes imidlertid og optages som et afsnit i selve lovbemærkningerne.

For de miljøkonsekvensvurderinger, der laves i forbindelse med redegørelser og andre regeringsforslag, gælder de samme principper: miljøkonsekvensvurderingen indgår som et selvstændigt afsnit i den pågældende redegørelse/regeringsforslag. Er der tale om mere omfattende undersøgelser eller vurderinger, kan disse vedlægges, men sammenfatningen af miljøkonsekvensvurderingen indgår som et afsnit i redegørelsen/regeringsforslaget.

Som bilag til Statsministeriets cirkulære er et skema, der skal vedlægges lovbemærkningerne. Heraf skal det bl.a. fremgå, hvilke positive og negative miljømæssige konsekvenser forslaget er vurderet at give, og hvilket omfang disse konsekvenser i givet fald har. Dette skema skal give Folketinget en hurtig oversigt over et forslags forskellige konsekvenser og skal således støtte politikerne. Skemaet erstatter altså ikke en egentlig dokumentation for et forslags miljømæssige konsekvenser.

Hvornår i processen skal miljøkonsekvensvurderingen foretages?

Miljøkonsekvensvurderingen bør indgå som et integreret led i udarbejdelsen af et lovforslag i ressortministeriet. Det samme bør gælde i forbindelse med udarbejdelsen af redegørelser og andre regeringsforslag, så miljøkonsekvensvurderingen foregår sideløbende og som en integreret del af arbejdsprocessen. Det giver mulighed for at tilpasse det pågældende forslags udformning, hvis der undervejs identificeres utilsigtede miljømæssige konsekvenser, således at mulige negative konsekvenser for miljøet kan minimeres eller afhjælpes samtidig med, at forslagets hovedsigte fastholdes.

Forslag, der ikke skønnes at have miljømæssige konsekvenser

Hvis det skønnes, at et forslag ikke vil få væsentlige miljømæssige konsekvenser, beskrives dette i bemærkningerne. Det kan anbefales at skrive, hvorfor der ikke vil være miljømæssige konsekvenser, medmindre det er åbenlyst. Ved redegørelser og andre regeringsforslag bør det ligeledes oplyses, hvis der ikke vurderes at være væsentlige miljømæssige konsekvenser.

Kapitel 2 FREMGANGSMÅDE VED EN MILJØKONSEKVENSVURDERING

I dette kapitel er beskrevet en enkel fremgangsmåde for en miljøkonsekvensvurdering. Den består af tre trin. De samme trin bruges internationalt i en strategisk miljøvurdering: trin 1 (*screening*), trin 2 (*scoping*) og trin 3 (*assessment og statement*).

Miljømæssig konsekvensvurdering

Fremgangsmåde

Trin 1. Er der tale om væsentlige miljøkonsekvenser?

Forslag grovsorteres: forslag, der *kan* påvirke miljøet, og forslag, der ikke påvirker miljøet. Hvis et forslag *kan* påvirke miljøet, foretages en miljøkonsekvensvurdering. Hvis et forslag ikke påvirker miljøet, bør dette fremgå af bemærkningerne til forslaget. Checklisten kan med fordel anvendes i trin 1.

Trin 2. Hvilke miljøpåvirkninger skal undersøges nærmere?

Miljøpåvirkningernes art og eventuelle sammenhænge bestemmes. Checklistens spørgsmål kan være en hjælp til at fastlægge rammerne for miljøkonsekvensvurderingens indhold. (Trin 1 og 2 kan eventuelt slås sammen for forslag med åbenlyse miljømæssige konsekvenser.)

Trin 3. Den nærmere undersøgelse af konsekvenserne for miljøet

Selve undersøgelsen af de miljømæssige konsekvenser gennemføres af det ansvarlige ministerium, eventuelt med bistand fra andre ministerier eller konsulenter. Ministeriet beslutter, hvorledes de vurderede konsekvenser beskrives og dokumenteres.

Afrapportering

Redegørelse om de miljømæssige konsekvenser indgår i bemærkningerne til det pågældende forslag. Selvstændige rapporter eller bilag kan evt. vedlægges.

Statsministeriets cirkulære fastsætter ikke krav om at benytte en bestemt fremgangsmåde. Men den beskrevne fremgangsmåde kan være en hjælp og kan fremme kvaliteten af miljøkonsekvensvurderingerne. Desuden kan den sikre, at alle relevante miljøforhold og aktører inddrages i processen på

rette tidspunkt, ligesom den giver mulighed for eventuelt at tilpasse et forslags udformning, hvis der undervejs identificeres uhensigtsmæssige, miljømæssige konsekvenser.

2.1 Trin 1 - Er der tale om væsentlige miljækonsekvenser?

Trin 1 er en hurtig gennemgang (screening) af et forslags mulige miljømæssige konsekvenser for at sortere forslag, der *kan* have miljømæssige konsekvenser, fra dem, der *ikke* har miljømæssige konsekvenser.

Hjælp til at identificere mulige miljækonsekvenser kan fås ved at bruge checklisten overordnede spørgsmål. Checklisten findes i bilag 1.

Checklisten - en hjælp til at tænke i miljø

Checklisten er en oversigt over de miljøparametre, et forslag kan påvirke. Listen kan i første omgang bruges som redskab til at vurdere, om et forslag kan tænkes at få konsekvenser for miljøet. Checklisten spørgsmål kan også anvendes senere i processen (trin 2) til nærmere at udpege de miljøparametre, der skal undersøges.

Den første gennemgang af checklisten bør foretages så tidligt som muligt i udarbejdelsen af forslaget. Hvis gennemgangen viser, at forslaget vil påvirke miljøet væsentligt, skal der udarbejdes en egentlig miljækonsekvensvurdering. Hvis det ikke umiddelbart kan afgøres, om forslaget vil påvirke miljøet væsentligt, bør dette undersøges nærmere.

Hvis forslaget i denne første fase vurderes til *ikke* at få væsentlige miljømæssige konsekvenser, skrives denne konklusion i forslagets bemærkninger. Hvis konklusionen sker på baggrund af undersøgelser, anbefales det i bemærkninger at nævne de forhold, der har været undersøgt – af hensyn til gennemsigtigheden for beslutningstagere og offentligheden.

Selvom et forslag i første omgang ikke menes at få væsentlige miljømæssige konsekvenser, kan der undervejs i arbejdet opstå fornyet behov for at bruge checklisten til at gennemgå (screene) forslagets eventuelle konsekvenser på miljøet i takt med, at forslaget antager en mere konkret form. Også hvis der sker ændringer i indholdet undervejs i processen, bør checklisten anvendes til en fornyet vurdering af forslagets eventuelle konsekvenser.

Væsentlighed

Ved gennemgangen af checklisten spørgsmål må det afgøres, hvorvidt eventuelle påvirkninger er væsentlige. Ofte kan det dog være vanskeligt at afgøre, om en eventuel påvirkning er væsentlig

eller ej, da der ikke er objektive kriterier herfor. En nærmere beskrivelse af kriterier for væsentlige miljøpåvirkninger er beskrevet i kapitel 2.2.2. *Væsentlighedskriterier*.

Typer af forslag, der sandsynligvis skal miljøvurderes

De ressortområder, hvor forslag ofte medfører konsekvenser for miljøet, er miljø-, trafik-, energi-, erhvervs- og boligpolitik, landbrugs- og fødevarerpolitik, skatte-, afgifts- og tilskudspolitik, samt social- og sundhedspolitik. Men også øvrige ressortområder kan have miljømæssige konsekvenser, hvis et forslag påvirker samfundsstrukturen (fx ændrede regler for politiske og økonomiske beslutninger), den administrative struktur (fx den geografiske eller administrative opdeling) eller brugen af naturressourcer (fx skov, ikke fornybare råstoffer, inddragelse af uopdyrkede arealer).

Vær særlig opmærksom, når det handler om:

- miljø, trafik, energi, erhverv, boliger, jordbrug, fødevarer
- menneskers fysiske og mentale velfærd, sundhed og sikkerhed
- ny teknologi
- skatter, afgifter, tilskud
- regler om administration, produktion, forbrug, investeringer
- brug af naturen og naturressourcer

Hjælpe spørgsmål i forbindelse med identificering af miljøpåvirkninger

- Er der eksisterende lovgivning på området?
- Medfører den eksisterende lovgivning på området miljøkonsekvenser?
- Tilsigter forslaget en adfærdsændring, og i så fald hvilken?
- Medfører forslaget fysisk aktivitet, og i så fald hvilken?
- Medfører forslaget en ændret ansvarsfordeling, og i så fald hvilken?
- Forårsager forslaget konsekvenser (adfærdsændringer, fysisk aktivitet, andet) i andre ressortområder eller sektorer, og i så fald hvilke?
- Hvem udfylder rammelovgivning, og hvilke interesser/forpligtelser gør sig gældende?
- Er der en handlingsplan eller politiske målsætninger på området?
- Indfører rammelovgivningen en retningsændring eller paradigmeskift, og i så fald hvad er udviklingen?
- Er der i forslaget krav om tilsyn, overvågning og opfølgning?

Spørgsmål, der kan skærpe ressortministeriets opmærksomhed om, hvorvidt et forslag har miljømæssige konsekvenser. Tænk over dem, før checklisten udfyldes.

Tænk flerdimensionalt på miljøet!

Påvirkningerne af miljøet kan være:

- Direkte og indirekte
- Enkeltstående og dele af et hele
- Midlertidige og varige
- Kortsigtede og langsigtede
- Globale, regionale og lokale
- Positive og negative
- Tilsigtede og utilsigtede
- *Små* og i sig selv ubetydelige, men *væsentlige*, når de ophobes (den kumulative effekt)

En nærmere beskrivelse af miljøkonsekvensers forskellige dimensioner findes i 2.2.1.

2.2 Trin 2 - Hvilke miljøpåvirkninger skal undersøges nærmere?

Formålet med trin 2 er at få fastlagt rammerne for miljøkonsekvensvurderingens nærmere *omfang* og *indhold*. Hvor screeningen i trin 1 er en hurtig (overordnet) gennemgang af mulige miljøkonsekvenser, er trin 2 en mere uddybende identifikation af de relevante miljøpåvirkninger. Hvilke miljøparametre skal undersøges nærmere? Og i hvilket omfang?

Er det på forhånd klart, at et forslag *har* miljømæssige konsekvenser, kan trin 1 og 2 eventuelt slås sammen, og man kan gå direkte i gang med trin 2.

Checklistens spørgsmål kan på dette trin bruges til nærmere at fastlægge den efterfølgende vurderings indhold og omfang. Ved besvarelsen af spørgsmålene er det ikke formålet at opnå perfektion i mindste detalje. Det er derimod vigtigt at se på helhedsvirkninger, mulige sammenhænge og at få skabt et overblik, så alle de faktisk forekommende miljøpåvirkninger kan medtages i selve vurderingen. Resultatet af trin 2 er en disposition eller synopsis for den efterfølgende undersøgelse af de miljømæssige konsekvenser.

Brug almindelig viden og bevar overblikket

I ukomplicerede tilfælde kan de relevante emner for miljøkonsekvensvurderingen som regel identificeres ud fra en relativ generel viden om miljømæssige påvirkninger. Checklistens spørgsmål kan i mange tilfælde besvares uden konsultation af eksperter eller særlig specialviden. Det er en god ide at inddrage kolleger eller eventuelt andre, fx Miljøministeriet, i denne fase. I mere komplicerede tilfælde kan det være nødvendigt med specifik miljømæssig viden.

2.2.1. Miljøkonsekvensers forskellige dimensioner

Tænk på direkte, indirekte og afledte miljøkonsekvenser

Det kan være en hjælp at skelne mellem direkte og indirekte miljøkonsekvenser. Direkte miljøkonsekvenser er dem, som er snævert knyttet til den effekt, som udgør forslagets hovedformål. Indirekte konsekvenser kan derimod være afledt af de ændringer i øvrigt, som forslaget medfører.

Når man skal identificere et forslags eventuelle indirekte miljøkonsekvenser, kan det være en hjælp at se på faktorer, som typisk medfører miljøkonsekvenser: energiforbrug, transportforbrug, industriel produktivitet, papirforbrug, andet forbrug, affaldsproduktion, ressourceforbrug, arealanvendelse mv.

Tænk over tiden (midlertidige, varige, kortsigtede og langsigtede konsekvenser)

Som regel optræder miljøkonsekvenser både på kort sigt og på lang sigt. Den umiddelbare påvirkning af miljøet kan være ubetydelig, men effekten kan blive ganske væsentlig, hvis påvirkningen foregår over længere tid (den kumulative effekt).

Eksempel: En hjemmel til at modernisere regler om registre over dyrlæger og dyrlægepraksis kan medføre en miljøgevinst, fordi en moderniseret registrering kan effektivisere kontrollen med ordinerer og anvendelsen af lægemidler til dyr. Det muliggør en mere præcis og målrettet kontrol med reglerne for anvendelsen af lægemidler og dermed en begrænsning i anvendelsen. På længere sigt kan en mere effektiv kontrol desuden øge forbrugernes sikkerhed med fødevarekvaliteten.

Tidspunktet for, hvornår miljøkonsekvenser forventes at optræde, kan være afgørende for forslagets hensigtsmæssige udformning med hensyn til miljøet. Det gælder ikke mindst, hvis forslaget skal være med til at opfylde politiske målsætninger i handlingsplaner med en bestemt tidshorisont.

Tænk på geografien (lokale, regionale og globale konsekvenser)

Miljøkonsekvenser kan have en geografisk udstrækning: Konsekvenser for det *lokale miljø* omfatter de påvirkninger, der sker i umiddelbar nærhed af kilden til miljøpåvirkningen, fx inden for en by eller et lokalområde. Det vil bl.a. sige lokal påvirkning af luft, jord, vand, økosystemer, lokalt ressourceforbrug og affaldsdannelse, støj, lugt, ændring af landskaber, friarealer, bygninger eller af det visuelle miljø. Og det kan være påvirkning af lokalbefolkningens sikkerheds- og sundhedsmæssige forhold.

Konsekvenser for det *regionale miljø* omfatter typisk alle påvirkninger af stofstrømme i luft, jord, vand og økosystemer, samt flora og fauna, væsentlige ændringer af større naturarealer, udbredt påvirkning af dyreliv og planter, samt af menneskers sundheds- og sikkerhedsmæssige forhold. Det regionale niveau vil normalt kunne omfatte både nationale og grænseoverskridende påvirkninger.

Konsekvenser for det *globale miljø* omfatter påvirkninger, som spredes over hele kloden. Som eksempler kan nævnes klimaforandringer, nedbrydning af ozonlaget, ændringer af havstrømme og havmiljø, globale ressourcer (blandt andet fossile brændsler og metaller), globale naturressourcer (blandt andet regnskove, ørkendannelse og biodiversitet), samt ændringer i internationale humanitære muligheder (opbygning af viden i udviklingslande, forebyggelse af sult, hjælp til selvhjælp). Et forslags eventuelle konsekvenser for det globale miljø vil ofte *i sig selv* synes ubetydelige, men her kan det være de mange små, men gentagne påvirkninger, der tilsammen kan have konsekvenser (den kumulative effekt).

Husk det negative

Erfaringerne viser, at der er en klar tilbøjelighed til kun at beskrive de positive miljøkonsekvenser. De negative miljøkonsekvenser er mindst ligeså vigtige at få frem i lyset. Først da er det muligt at diskutere måder at afbøde dem på og foreslå mulige afværgeforanstaltninger.

Negative miljøkonsekvenser *kan* også være et udtryk for, at miljøet er vægtet mod andre samfundsinteresser af større prioritet. Det kan også skyldes, at der ikke er nogen miljøpositive eller neutrale løsninger på problemet, og så er forslaget et udtryk for den mindst miljøbelastende løsning.

Eksempel: Ved at anvende vindmøller i energiproduktionen i stedet for teknologier baseret på fossile brændsler nedbringes udslippet af CO₂ og andre emissioner. Vindmøller kan imidlertid have negative konsekvenser for det lokale miljø. De kan have en uheldig visuel påvirkning af landskab og natur samt skabe miljøproblemer i form af støj. Denne negative påvirkning kan afbødes noget, hvis placeringen af dem planlægges grundigt.

Husk det utilsigtede

Der kan være en tendens til overse eventuelle utilsigtede miljømæssige konsekvenser af et forslag. Det skyldes formodentlig, at de kan være svære at få øje på, fordi de ofte er *afledt* af forslagets direkte hensigt. Et forslags umiddelbart forudsatte mål kan vise sig at give positive miljøkonsekvenser, men tilgængæld *kan* forslaget vise sig at have nogle utilsigtede, men negative konsekvenser.

Eksempel: Ønsket om at begrænse CO₂-udledninger i den indenlandske energiproduktion kan medføre, at der i stedet for kul anvendes biomasse som brændsel. Umiddelbart medfører et skift fra kul til biomasse en væsentlig nedgang i CO₂-udslippet, men det kan få utilsigtede konsekvenser. Hvis biomassen fx må transporteres over længere afstande, vil det øgede transportarbejde have uheldige miljømæssige konsekvenser. Det bør også tages i betragtning, at biomasse alternativt vil kunne nedpløjes i marken og dermed tilføre jorden næring, hvilket kan påvirke jordkvaliteten (humuslaget) positivt.

2.2.2. Væsentlighedskriterier

Når man skal afgøre, om en forventet påvirkning er væsentlig - og dermed skal undersøges nærmere - kan det være en hjælp at vurdere den forventede påvirkning i forhold til den eksisterende miljøtilstand. Eller i forhold til miljøpåvirkningerne af en eventuel eksisterende lovgivning på området. Det er ikke afgørende for væsentligheden, om påvirkningerne kan opgøres kvantitativt, fx i tons, antal individer etc.

Det kan være vanskeligt at opstille præcise kriterier for, hvornår en miljøpåvirkning vil være væsentlig. Et kriterium kan være, at *hvis* forudsætningerne for at opfylde opstillede miljømålsætninger ændres, eller *hvis* der sker ændringer i forhold til eventuelle grænseværdier, så bør påvirkningen som udgangspunkt betragtes som væsentlig, og dermed undersøges nærmere.

Det kan derfor være en hjælp at se de forventede påvirkninger i forhold til eventuelle opstillede målsætninger. Det vil være naturligt at tage udgangspunkt i eventuelle miljøpolitiske, natur- eller sundhedspolitiske målsætninger, som er fastsat i nationale handlingsplaner og redegørelser. Et kriterium for væsentlighed kan være, at *hvis* forudsætningerne for at opfylde opstillede miljømålsætninger ændres, så bør påvirkningen som udgangspunkt betragtes som væsentlig. Prøv derfor at vurdere, om forslaget vil bidrage til at opfylde målsætningerne, eller vil forslaget gøre det vanskeligere at opfylde disse, også selvom forslaget ikke decideret forværrer miljøtilstanden?

Mål og principper i den nationale strategi for bæredygtig udvikling

1. Velfærdssamfundet skal udvikles, og der skal ske en afkobling af sammenhængen mellem vækst og miljøpåvirkning.
2. Der skal være et sikkert og sundt miljø for alle, og vi skal opretholde et højt beskyttelsesniveau.
3. Vi skal sikre en høj biologisk mangfoldighed og beskytte økosystemerne.
4. Ressourcerne skal udnyttes bedre.
5. Vi skal yde en aktiv international indsats.
6. Miljøhensyn skal indgå i alle sektorer
7. Markedet skal understøtte bæredygtig udvikling.
8. Bæredygtig udvikling er et fælles ansvar, og vi skal måle fremskridt.

*"FÆLLES FREMTID – udvikling i balance. Danmarks nationale strategi for bæredygtig udvikling".
Regeringen, juni 2002.*

Regeringens strategi for sundhed og miljøfaktorer Ti-punktsplan

1. Negative påvirkninger fra kemikalier skal reduceres, og farlige stoffer skal hurtigere erstattes med mindre farlige
2. Forekomsten af allergi og luftvejslidelser skal reduceres
3. Indsatsen over for hormonforstyrrende stoffer skal styrkes
4. Støjgenerne skal reduceres
5. De negative sundhedspåvirkninger fra forurening i udeluften og indeklimaet skal reduceres
6. Fødevarerne skal være sikre og fri for forurening
7. Grundvandet og drikkevandet skal beskyttes
8. Der skal forskes mere i miljøfaktorerens betydning for sundheden
9. Samarbejdet mellem myndighederne skal styrkes
10. Der skal fokus på miljøfaktorer og sundhed i det internationale arbejde

"Miljø og sundhed hænger sammen – Strategi og handlingsplan for at beskytte befolkningens sundhed mod miljøfaktorer". Regeringen, juni 2003.

Ved vurdering af, om en påvirkning kan betegnes som væsentlig, kan det være en hjælp at se på, hvilke målsætninger der findes i eksisterende handlingsplaner, strategier m.m. for den fremtidige miljøtilstand og -udvikling.

Andre kriterier for, hvornår en påvirkning vil være væsentlig, kan være at se på graden af påvirkning. Heller ikke her kan der dog gives præcise kriterier for, hvornår en påvirkning er væsentlig, men det kan bero på et skøn. Fx om der er tale om en procentvis stor eller lille fravigelse i forhold til den eksisterende miljøtilstand. Hvor omfattende er fravigelsen? Er den afgørende for nogle, fx befolkningsgrupper, dyre- eller plantearter, landområder, grundvandet? Hvis der fx er tale om en geografisk udstrækning for påvirkningerne, hvor stor er den i givet fald? Eller hvor mange individer vil blive berørt (mennesker, dyr, planter)?

Omfanget af påvirkninger kan være alvorlige, men for en mindre gruppe. Fx sundhedsfarlige. Omfanget af påvirkninger kan også være mindre alvorlige, men til gengæld berøre en stor del af befolkningen eller af en bestand. Vil en påvirkning blive akkumuleret – tidsmæssigt eller geografisk? Vil der være tale om mindre påvirkninger, men i et stort antal? Vil en påvirkning være midlertidig eller permanent?

Ved at vurdere spørgsmål af denne karakter nærmere vil det ofte være muligt at afgøre, om påvirkningerne er af en sådan art, at de bør belyses nærmere. Er der stadig uklarhed om, hvorvidt de mulige konsekvenser bør karakteriseres som væsentlige, bør man fortsætte undersøgelsen. Vælger man derimod at karakterisere påvirkningerne som ikke væsentlige, bør man - af hensyn til den videre beslutningsproces - i forslagets bemærkninger kort beskrive de overvejelser, der har ført frem til denne beslutning.

Det er i denne sammenhæng også vigtigt at huske, at miljøkonsekvensvurderinger er *vurderede* effekter. Hvis man *vurderer*, at de forventede miljøkonsekvenser ikke er væsentlige nok til at blive undersøgt nærmere, vil en kort beskrivelse af denne afgørelse ofte være en væsentlig oplysning for såvel beslutningstagerne som for offentligheden.

Forsigtighedsprincippet

Forsigtighedsprincippet indgår i Amsterdam Traktatens artikel 6. Denne tankegang om forsigtighed er afspejlet i diverse love på miljøområdet. Princippet hænger snævert sammen med forebyggelse og anvendes i situationer, hvor formodninger om uacceptable risici ikke i fuldt omfang kan belyses.

En tilsvarende tankegang kan anvendes i praksis i forbindelse med miljøkonsekvensvurderinger: Hvis man er i tvivl, om en påvirkning kan karakteriseres som væsentlig, da at gå videre med sine undersøgelser *som om*, der er tale om væsentlige påvirkninger.

Inden for nogle miljøparametre eller sektorer er der fastlagt maksimale niveauer for påvirkning i form af grænseværdier eller kvalitetskrav, for eksempel grænseværdier for støj, luftkvalitet, vandkvalitet, miljøfremmede stoffer m.m. Ændres der med et regeringsforslag på niveauet for påvirkningen i opad- eller nedadgående retning i forhold til en grænseværdi eller et kvalitetskrav, vil der som udgangspunkt være tale om en væsentlig påvirkning.

Hvis der med et forslag ændres på anbefalede minimums- eller maksimumskrav eller frekvenser i form af tilsyn, overvågning, sundheds- og sikkerhedskrav, vil der som udgangspunkt kunne være tale om en væsentlig påvirkning.

Miljøpåvirkninger kan være kvantitative og målbare, men de kan også være kvalitative og mindre målbare. På det strategiske niveau vil det næppe være muligt at give præcise opgørelser over de forventede miljøpåvirkninger. Det vil derfor være mindst lige så vigtigt at angive *retningen* eller *tendenser* for de forventede miljøpåvirkninger som *omfanget* af miljøpåvirkninger. Er det muligt at kvantificere miljøpåvirkninger, bør dette altid gøres. Det er imidlertid ikke afgørende for, om en påvirkning kan karakteriseres som væsentlig.

Eftersom der ikke foreligger miljømålsætninger på alle områder, er det i disse tilfælde nødvendigt at beskrive det skøn, der ligger til grund for vurderingen.

2.2.3. Alternativer

Miljøkonsekvenserne bør opgøres i forhold til den eksisterende situation eller i forhold til den forventede udvikling, såfremt det pågældende forslag ikke gennemføres (det såkaldte nul-alternativ). Ved at sammenligne et forslags konsekvenser i forhold til et nul-alternativ er det i højere grad muligt at bestemme, i hvilken grad forslaget lever op til regeringens politik.

I visse situationer kan det være en fordel at sammenligne et forslag med eventuelle andre løsningsmuligheder, fordi det ofte kan være vanskeligt at anskueliggøre miljøpåvirkninger på det strategiske niveau. Sammenligninger kan være med til at synliggøre politiske prioriteringer og kan desuden bruges som målestok for det valgte forslags miljøpåvirkninger.

Danske og udenlandske erfaringer med miljøkonsekvensvurderinger viser, at undersøgelse af alternativer forbedrer miljøhensynet i lovgivningen. Afprøvning af alternative udformninger af et forslag kan hjælpe med til at sandsynliggøre, om forslagets formål kan opnås med færre eller uden miljømæssige konsekvenser, og vil alt andet lige kunne forbedre beslutningsgrundlaget.

I de tilfælde, hvor et forslag medfører alvorlige miljøkonsekvenser, anbefaler Miljøministeriet, at der udarbejdes alternative forslag.

**Publikationer, som indeholder miljømålsætninger
eller beskriver udgangssituationen (status) :**

- FÆLLES FREMTID – udvikling i balance. Danmarks nationale strategi for bæredygtig udvikling. Regeringen 2002.
- Indikatorrapport. Danmarks nationale strategi for bæredygtig udvikling. Regeringen. Opdateres årligt.
- Sundhed hele livet – de nationale mål og strategier for folkesundheden 2002-2010. Regeringen 2002.
- Miljø og sundhed hænger sammen, Strategi og handlingsplan for at beskytte befolkningens sundhed mod miljøfaktorer. Regeringen 2003.
- Natur og miljø. Udvalgte indikatorer. Miljøministeriet. Opdateres årligt.

2.3 Trin 3 - Den nærmere undersøgelse af konsekvenserne for miljøet

Med de foregående trin i processen er der ikke foretaget en egentlig miljøkonsekvensvurdering. Formålet med de foregående trin er at identificere, *hvilke* miljøpåvirkninger der skal undersøges nærmere, samt at sikre en sammenhæng mellem de forskellige miljøparametre, der skal undersøges. Trin 3 er så den egentlige undersøgelse af de miljømæssige konsekvenser af forslaget. Det er erfaringen - også fra internationalt hold - at det er væsentligt at adskille processen i disse trin for at sikre overblik over helheder og sammenhænge.

Den egentlige undersøgelse af forslagets miljømæssige konsekvenser består i at belyse og vurdere de virkninger, der forventes på miljøet som følge af forslagets gennemførelse, samt at beskrive og fremlægge disse vurderinger.

I beskrivelsen af de foretagne undersøgelser er det vigtigt at begrunde eventuelle valg eller fravalg, der er foretaget undervejs i processen. Hvis for eksempel konklusionen af en nærmere undersøgelse er, at der ikke forventes væsentlige miljømæssige konsekvenser af et forslag, bør denne konklusion ledsages af en kort beskrivelse af, hvilke parametre der har været undersøgt.

Det er begrundelsen for de foretagne valg og vurderinger, der bevirker, at beslutningsgrundlaget bliver transparent og overskueligt for dem, der skal træffe den endelige beslutning, og for offentligheden.

2.3.1. Offentlighed

Med den danske tilslutning til Århuskonvention, hvis officielle navn er ”Konventionen om adgang til oplysninger, offentlig deltagelse i beslutningsprocesser samt adgang til klage og domstolsafgørelser på miljøområdet”, er der enighed om at styrke borgernes rolle i beskyttelsen af natur og miljø. Konventionen indebærer bl.a., at borgerne skal have adgang til oplysninger og have mulighed for at deltage i beslutninger vedrørende miljø.

Den brede offentlighed kan inddrages ved, at lovforslag og andre regeringsforslag med bemærkninger lægges på ministeriets (og Folketingets) hjemmeside. Forslagets bemærkninger samt eventuelt mere fyldestgørende materiale vedrørende vurdering af de miljømæssige konsekvenser er væsentlige elementer i offentlighedens medvirken.

Det er vigtigt, at offentligheden i den eksterne høringsperiode har mulighed for at få indsigt i vurderingen af de miljømæssige konsekvenser. Både i afgrænsningen af relevante miljøparametre, i sammenligningen med eventuelle alternative muligheder og i selve vurderingen af miljøpåvirkning

gerne kan offentlighedens medvirken bidrage til at sikre, at alle relevante miljøpåvirkninger vurderes. Og derved sikres, at ministeriet ikke senere i forløbet får ubehagelige overraskelser i form af ønsker om yderligere undersøgelser.

Hvis der kan konstateres omfattende miljømæssige konsekvenser, eller hvis der er usikkerhed forbundet med de vurderede resultater, kan dette påpeges i det medfølgende høringsbrev, så relevante høringsparter, herunder offentligheden, bliver gjort opmærksom herpå.

Er du i tvivl?

Hvis du er i tvivl om, hvad eller hvor meget du skal tage med i beskrivelsen af de miljømæssige konsekvenser, så tænk på, at *fortalelse* er bedre end *fortielse*. *Fortalelse* kan rettes! Og *fortalelse* skal i denne sammenhæng forstås som *uvished*.

En åben proces i høringsrunden, inden forslaget fremsættes til behandling i Folketinget, kan betyde, at der opstår nye problemstillinger, som indebærer, at man i denne fase skal "tilbage" til trin 1, screeningen, for at vurdere, om der er tale om yderligere, væsentlige miljøkonsekvenser.

2.3.2. Foranstaltninger for at undgå negative virkninger på miljøet.

I de tilfælde, hvor der forventes negative miljøkonsekvenser, må der redegøres for mulighederne for at iværksætte afværgende foranstaltninger, samt beskrives hvordan og over hvilket tidsrum de negative virkninger kan reduceres. Er der tale om negative miljøkonsekvenser, som ikke kan undgås eller afværges, bør der i givet fald redegøres herfor.

Herudover bør der redegøres for mulige initiativer til eventuelle opfølgingsprogrammer, hvor det kan kontrolleres, at de negative konsekvenser ikke overstiger et acceptabelt niveau, eller at de foreslåede afværgeforanstaltninger giver resultat.

Ved opgørelsen af de samlede miljøkonsekvenser må der i sidste ende tages højde for virkningerne af de planlagte, afværgende foranstaltninger.

2.4 Afrapportering - fremlæggelse af en miljøkonsekvensvurdering

Afrapportering af en miljøkonsekvensvurdering kan bestå af to elementer:

- det konkrete indhold i forslagets bemærkninger
- dokumentation for miljøkonsekvensvurderingen.

2.4.1. Det konkrete indhold i forslagets bemærkninger

I de tilfælde, hvor et lovforslag vurderes ikke at have væsentlige miljømæssige konsekvenser, skal dette fremgå af forslagets bemærkninger. Det anbefales så vidt muligt at begrunde dette.

I de tilfælde, hvor et forslag vurderes at kunne have væsentlige miljømæssige konsekvenser, beskrives disse *på passende vis*. Der er ikke bestemte formkrav til beskrivelsen, men den bør afspejle konsekvenserne så godt som muligt i størrelse, omfang, varighed m.v.

Nogle miljøkonsekvenser kan opgøres *kvantitativt*: i antal personer, tons, liter, ha. osv. Men hyppigt kan det ikke lade sig gøre at udtrykke de forventede konsekvenser talmæssigt. Et politisk ønske om at fremme befolkningens sundhed kan have miljømæssige dimensioner i form af at øge adgangen til friluftaktiviteter og rekreative områder, hvilket kan være vanskelige at sætte tal på, ligesom landskabelige eller kulturhistoriske værdier og kvaliteter kan være svære at gøre op. I sådanne tilfælde eller i tilfælde, hvor der ikke foreligger fornødent talmateriale, anvendes *kvalitative* beskrivelser eller verbale målestokke - stor/lille, god/dårlig etc.- der udformes så nuanceret som muligt.

Eksempel: Opstilling af vindmøller i det åbne land kan have en negativ påvirkning på visse landskaber, da vindmøller er store tekniske anlæg, der kan virke meget dominerende i forhold til det danske landskabs ofte små dimensioner. På grund af møllernes højde er de synlige over meget store afstande, og deres påvirkning kan derfor spores langt omkring - også til områder og landskaber, der ellers ikke er påvirket af tekniske anlæg.

Beskrivelsen af miljøkonsekvensernes omfang bør omfatte følgende elementer:

- Beskrivelse af, hvilke miljøkonsekvenser der er relevante at belyse (resultat af trin 1 og 2).
- En samlet vurdering af miljøkonsekvenserne bl.a. med udgangspunkt i de miljøpolitiske målsætninger. Herunder:
  - beskrivelse af *udgangssituationen* (status), som konsekvenserne er opgjort i forhold til,
  - beskrivelse af konsekvensernes *geografiske udstrækning, størrelsesmæssige udstrækning* (f.eks. befolkningsgrupper) og/eller *mængdemæssige omfang, reversible* eller *irreversible* ændringer, *enkeltstående* eller *akkumuleret* påvirkning.
  - beskrivelse af konsekvensernes *tidsmæssige* placering.
- Beskrivelse af eventuelle, mulige afværgeforanstaltninger for at undgå skadelige virkninger på miljøet, samt evt. målings- og opfølgingsprogrammer.
- Beskrivelse af den med konsekvensopførelsen forbundne usikkerhed.
- Er der tale om en omfattende undersøgelse af miljøkonsekvenserne med tilhørende redegørelse, gives et resume af redegørelsens hovedkonklusioner.

2.4.2. Dokumentation

Dokumentationen for de undersøgelser og konklusioner, der er foretaget i forbindelse med miljøkonsekvensvurderingen, er en væsentlig information for beslutningstagere og offentligheden, også i de tilfælde, hvor det konkluderes, at der *ikke* er miljømæssige konsekvenser.

Omfanget af dokumentationen for den foretagne miljøkonsekvensvurdering vil naturligvis afhænge af det pågældende forslag, men kan fx være en udfyldt checkliste. Dokumentation er overflødig, hvis det er åbenlyst, at der ikke er miljømæssige konsekvenser. Checklisten kan eventuelt suppleres med et notat, der beskriver de foretagne valg og prioriteringer. I tilfælde med mere omfattende miljømæssige konsekvenser bør der foreligge dokumentation for uddybende vurderinger, foretagne undersøgelser, resultater samt begrundelser for de valgte konklusioner.

I de tilfælde, hvor lovforarbejdet foregår i udvalg, bør udvalgets rapport indeholde dokumentationen for miljøkonsekvensvurderingen, og der henvises til rapporten i lovforslaget samtidig med, at rapportens hovedkonklusioner bør opsummeres i bemærkningerne.

I tilfælde af alvorlige miljøpåvirkninger kan der evt. være behov for en særlig redegørelse om miljøkonsekvensvurderingen.

2.4.3. Miljøkonsekvensvurderingens kvalitet

Formålet med miljøkonsekvensvurderinger er at skabe et godt beslutningsgrundlag for Folketinget (jf. Statsministeriets cirkulære). For at leve op til dette formål kan det være en god ide efterfølgende at lave en slags evaluering af indholdet og omfanget af miljøkonsekvensvurderingen: Gav beskrivelsen af de miljømæssige konsekvenser Folketingets medlemmer svar på de spørgsmål, de rejste?

Gjorde den dét, har miljøkonsekvensvurderingen (sandsynligvis) levet op til sit formål. Gav den ikke tilstrækkelig svar på de spørgsmål, der blev stillet i den politiske proces – dvs. blev der stillet yderligere spørgsmål om miljøforhold - bør det vurderes, om der er tale om et enkeltstående tilfælde, eller om der er behov for at øge kvaliteten i ministeriets arbejde med miljøkonsekvensvurderinger.

Gode råd om udarbejdelse af miljøkonsekvensvurderinger

- Tænk på eventuelle miljøkonsekvenser parallelt med udarbejdelsen af det pågældende forslag.
- Følg den beskrevne fremgangsmåde for miljøkonsekvensvurderinger (trin 1-3).
- Brug checklisten. Og brug den også gerne som dokumentation.
- Vær omhyggelig med beskrivelsen af forslagets formål og konsekvenser (især ved de forslag, som ikke har et direkte miljømæssigt formål).
- Inddrag fx kolleger ved den nærmeste fastlæggelse af miljøkonsekvensvurderingens indhold (trin 2).
- Indhent gerne råd fra andre ministerier, eksperter mv. (brug fantasien – dumme spørgsmål kan give nye ideer).
- Tænk på eventuelle alternative udformninger af forslaget.
- Husk at medtage både positive og negative miljøkonsekvenser.
- Inddrag gerne miljøorganisationer og andre relevante organisationer i høringskredsen.
- Inddrag offentligheden i høringen.
- Overvej, hvilke spørgsmål om miljøforhold Folketingets medlemmer kan forventes at stille (en god miljøkonsekvensvurdering bør indeholde alle svarene).
- Husk at fortalelse er bedre end fortielse i denne sammenhæng, fordi fortalelse kan rettes.

Kapitel 3 SÆRLIGT OM LOVFORSLAG

3.1. Love med miljømæssigt formål

Når formålet med et lovforslag er miljømæssigt begrundet, forventes det naturligvis, at det medfører positive miljømæssige konsekvenser. Men ikke desto mindre *kan* der være indirekte eller afledte miljømæssige konsekvenser uden for den eller de sektorer, der umiddelbart er sigtet mod med lovforslaget, og som kan vise sig at have negative påvirkning.

3.2. Love med rammebestemmelser

Love med rammebestemmelser eller bemyndigelser angiver rammer for senere opfølgning. Det kan være svært at vurdere, hvorvidt rammebestemmelser vil medføre væsentlige miljømæssige konsekvenser på grund af manglende kendskab til det senere indhold. Derfor bør ressortministeriet være grundig med at beskrive formål m.m. i lovbemærkningerne. Drejer det sig for eksempel om indsnævring eller udvidelser af ministerens beføjelser, vil konsekvenserne afhænge af den til enhver tid gældende situation.

3.3. Projekterings- og anlægslove

En projekteringslov beskriver rammer for planlægning og projektering af et statsligt anlægsprojekt og skal følge reglerne i Statsministeriets cirkulære om miljøkonsekvensvurderinger.

En anlægslov beskriver et konkret anlæg efter projekteringen. Er der tale om en anlægslov, der er udformet som en rammelov, skal den ligeledes følge cirkulærets bestemmelser, hvorimod anlægslove, der omfatter et konkret projekt i detaljer, skal følge reglerne om Vurdering af Virkninger på Miljøet (VVM).

3.4. Ændringsforslag

Hvis der under folketingsbehandlingen af et lovforslag fremsættes ændringsforslag af regeringen, bør dette så vidt muligt også ledsages af en vurdering af eventuelle væsentlige miljømæssige konsekvenser.

Kapitel 4 SÆRLIGT OM BESLUTNINGSFORSLAG, REDEGØRELSER, HANDLINGSPLANER MV.

Beslutningsforslag, redegørelser og handlingsplaner, der indeholder forslag, bør i følge Statsministeriets cirkulære så vidt muligt også ledsages af en miljømæssig konsekvensvurdering.

4.1. Redegørelser og handlingsplaner med miljømæssigt formål.

Der er vigtigt at være opmærksom på, at selvom redegørelser og handlingsplaner har et direkte miljømæssigt formål, kan de *også* have konsekvenser for andre dele af miljøet end dét, der direkte er sigtet imod. Det er naturligvis især vigtigt at være opmærksom på eventuelle negative miljømæssige konsekvenser. Det er derfor vigtigt at vurdere alle miljøparametre for mulige afledte og eventuelt negative påvirkninger.

4.2. Andre redegørelser og handlingsplaner

Andre redegørelser og handlingsplaner, der ikke har et miljømæssigt sigte, men som indeholder forslag og dermed skal behandles i Folketinget, bør så vidt muligt ledsages af en miljømæssig konsekvensvurdering. Vurderes det, at der ikke er væsentlige miljømæssige konsekvenser forbundet med den pågældende redegørelse eller handlingsplan, bør dette fremgå af et afsnit i den pågældende publikation, fx som en opsummering af checklisten spørgsmål. Vurderes det, at der *er* - eller det ikke kan afgøres, om der er - væsentlige miljømæssige konsekvenser forbundet med den pågældende redegørelse eller handlingsplan, bør resultatet af den nærmere vurdering indgå som et selvstændigt afsnit og eventuelt bilag. Er der tale om mere omfattende vurderinger, kan de desuden offentliggøres i en selvstændig rapport.

BILAG   Checkliste – en hjælp til at tænke miljø

Checklisten er en oversigt over de miljøparametre, et forslag kan tænkes at påvirke. Den kan anvendes både på trin 1 og trin 2.

Checklisten kan anvendes til at vurdere om et forslag har miljømæssige konsekvenser. Desuden kan den anvendes til at identificere, hvilke miljøkonsekvenser et forslag kan have, og om de er af en sådan karakter, at de bør undersøges nærmere.

Trin 1

Ved at gennemgå - og afkrydse - listens spørgsmål i forhold til et givent forslag kan man hurtigt og enkelt sortere forslag fra, der ikke vurderes at få miljømæssige konsekvenser, nemlig de forslag, hvor alle listens spørgsmål kan besvares med ”Ikke væsentligt”.

Trin 2

For øvrige forslag gennemgås listens spørgsmål for nærmere at identificere de miljøparametre, som forslaget kan komme til at påvirke. Formålet med denne gennemgang er at fastlægge, hvilke miljøparametre der skal undersøges nærmere og deres eventuelle sammenhænge, dvs. fastlægge selve miljøkonsekvensvurderingens nærmere indhold og omfang.

Er der tale om væsentlige eller ikke væsentlige påvirkninger?

Der kan ikke sættes tal på, hvornår en påvirkning af miljøtilstanden er væsentlig og dermed skal undersøges eller beskrives nærmere. Det vil meget ofte bero på et skøn. Er der f.eks. tale om, at mange eller få kan blive påvirket? Eller vil store geografiske områder eller små områder blive berørt af de forventede påvirkninger? Vil påvirkningerne foregå over længere tid og blive ophobet? Er forandringerne permanente eller midlertidige?

Hvis forudsætningerne ændres for at opfylde opstillede miljømålsætninger, eller hvis der sker ændringer i eventuelle grænseværdier, bør påvirkningen betragtes som væsentlig.

Er man i tvivl, om der vil være en påvirkning af tilstanden inden for ét miljøparameter - eller hvilke slags påvirkninger der i givet fald kan blive tale om - bør dette undersøges nærmere.

Eksempler på mulige påvirkninger

Checklisten beskriver nogle eksempler på, hvad mulige påvirkninger kan være. Eksemplerne er alene ment som hjælp til at afgøre, om miljøtilstanden vil blive påvirket.

Checkliste

	Væsentligt	Måske – bør undersøges	Ikke væsentligt
<p>SUNDHED OG SIKKERHED</p> <p><i>Vil forslaget påvirke:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Befolkningens sundhedstilstand (f.eks. menneskers fysiske omgivelser, menneskers psykiske omgivelser, befolkningens livsstil, kvaliteten af fødevarer, forebyggelse af sygdom)? • Befolkningens tryghed og sikkerhed (f.eks. risici for trafik- og andre ulykker, rammerne for fysisk aktivitet i dagligdagen)? • Svage gruppers mulighed for selvstændigt at varetage egne behov uden hjælpeforanstaltninger (mulighederne for børn og ældres frie færden, fremkommelighed for handicappede, tilgængeligheden af rusmidler m.v., tryghed i relation til kriminalitet)? • Befolkningens velfærd (f.eks. kvaliteten af boliger og bymiljø, kulturmiljøet og de landskabelige værdier, adgangen til naturen og friluftslivet)? <p><i>Eksempler på mulige påvirkninger:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ændringer i menneskers fysiske omgivelser i form af støj, forurening af luft, herunder indeluften, øget trafik, begrænsninger i personlig mobilitet, forurening af vand eller jord, håndtering af sundhedsskadelige stoffer. • Ændringer i menneskers psykiske omgivelser i form af stress, risiko for arbejdsløshed, social integration, sociale relationer, herunder familierelationer, muligheden for at udnytte menneskelige ressourcer. • Ændringer i befolkningens livsstil (f.eks. motion, forbrugsvaner, herunder brug af alkohol og tobak, tilgængeligheden af illegale rusmidler, passiv rygning). • Ændringer i rammerne for at opbygge sundhedsfremmende ressourcer (fysisk aktivitet i dagligdagen, beskyttelse af graviditetsperioden og tidlig barndom m.v.) og for at forebygge sygdom m.m. • Ændringer i kvaliteten af fødevarer, tilgængeligheden til mad i bospisningsordninger, kantiner m.m. • Ændringer i kvaliteten af boliger, boligområder, indeklime. • Ændringer i byernes miljø, f.eks. trafikintensitet, ændringer i trafikformer, kvaliteten af kollektiv trafik, tilgængelighed til forskellige by-funktioner (butikker, offentlige institutioner, arbejdspladser), mængde og kvalitet af grønne områder og bynatur, rekreative muligheder. • Ændringer i befolkningens adgang til naturen, friluftsoplevelser og det åbne land, f.eks. mængden og kvaliteten af rekreative områder, adgang til uforstyrrede landskaber, mulighederne for at opleve den kulturelle arv i de fysiske omgivelser. 			

	Væsentligt	Måske – bør undersøges	Ikke væsentligt
<p>NATUR – PLANTER OG DYR</p> <p><i>Vil forslaget påvirke:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Planters og dyrs udbredelse, formering og artsrigdom samt fordeling i landet? • Omfang og kvalitet af levesteder for dyr og vildtlevende planter f.eks. naturområder eller andre områder med plante- og dyreliv såsom moser, heder, strandenge, vandløb, søer? • Sårbare økosystemer såsom moser, heder, overdrev, strandenge, rørsumpe, kyster, vandløb, ferske enge, mm. <p><i>Eksempler på mulige påvirkninger:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ændringer i mulighederne for at bevare vildtlevende planter og dyr eller beskytte deres levesteder (habitater). • Ændringer i vildtlevende dyrs og planters naturlige spredning/vandring, f.eks. ved forbindelser og sammenhæng mellem levestederne (grønne netværk). • Ændret færdsel i naturen (f.eks. friluftsliv, jagt, mm.). • Ændrede dyrkningsmetoder i jord- og skovbrug eller ændrede fangstmetoder ved jagt og fiskeri. • Anlægsarbejder, tekniske anlæg, naturgenopretning m.m., der kan ændre dyrs og planters levesteder (habitater). • Indførelse og udsætning af ikke hjemmehørende arter og genmodificerede organismer. 			

	Væsentligt	Måske – bør undersøges	Ikke væsentligt
<p>JORD OG UNDERGRUND</p> <p><i>Vil forslaget påvirke:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Jordoverfladen og de øverste jordlags tilstand? • Undergrundens tilstand? <p><i>Eksempler på mulige påvirkninger:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ændrede dyrkningsmetoder inden for jordbrug og skovdrift, samt skovrejsning, etablering af vådområder, råstofgravning, byvækst og byudvikling m.m. • Ændret risici for nedsivning af miljøfremmede stoffer, ændret grundvandstand m.m.? • Ændret behov for råstoffer som sand, grus, ler m.m. 			

	Væsentligt	Måske – bør undersøges	Ikke væsentligt
<p>VAND</p> <p><i>Vil forslaget påvirke:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kvaliteten af vandet i vandløb, søer og kystvande (f.eks. temperatur, indhold af plantenæringsstoffer eller andre stoffer)? • Mængden af vand i vandløb, søer og kystvande? • Den fysiske struktur af vandløb, søer, åer? • Kvaliteten af grundvand (f.eks. indhold af miljøfremmede stoffer)? <p><i>Eksempler på mulige påvirkninger:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ændret mængde eller art af udledninger fra byer, veje, industri eller jordbrug til vandløb, søer og kystvande. • Ændret vandforbrug • Ændring af vandløb og søbredder, etablering af vådområder, afvanding af søer. • Ændret risici for nedrivning af miljøfremmede stoffer. • Ændret anvendelse af næringsstoffer og pesticider i jordbruget. • Ændret arealanvendelse over sårbare grundvandsområder (f.eks. byudvikling eller intensiv landbrugsproduktion). 			

	Væsentligt	Måske – bør undersøges	Ikke væsentligt
<p>LUFT</p> <p><i>Vil forslaget påvirke:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Luftkvaliteten lokalt eller regionalt (f.eks. lugt, støj, støv, partikler, ammoniak. Generende eller sundhedsskadeligt)? <p><i>Eksempler på mulige påvirkninger:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ændrede udledninger til luften fra industri, transport, jordbrug m.m? • Ændret transportomfang (se særligt under Transport) 			

	Væsentligt	Måske – bør undersøges	Ikke væsentligt
<p>KLIMA</p> <p><i>Vil forslaget påvirke:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Det globale klima i form af koncentrationen af klimagasser (bl.a. CO₂, CH₄ (methan), N₂O (lattergas), HFC'ere, PFC'ere og SF₆) i atmosfæren? <p><i>Eksempler på mulige påvirkninger:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ændrede udledninger af klimagasser fra energiproduktion, industri, transport, landbrug eller affaldssektoren. • Ændret transportomfang (se særligt under Transport) • Ændret optag af CO₂ som følge af ændringer i træmassen. 			

	Væsentligt	Måske – bør undersøges	Ikke væsentligt
<p>LANDSKAB</p> <p><i>Vil forslaget påvirke:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Landskabet og kulturmiljøet uden for byerne (f.eks. landskabets karakter, udstrækning, anvendelse og visuelle påvirkninger. Bebyggelsesstrukturen i det åbne land, spor af menneskers påvirkning af landskabet gennem tiderne, bygningsanlæg)? • Kvaliteten eller udstrækningen af værdifulde landskaber (f.eks. fredede områder, ådale, højdedrag, kyststrækninger)? <p><i>Eksempler på mulige påvirkninger:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ændrede muligheder for at opføre bygninger, tekniske anlæg og infrastruktur uden for byerne. • Ændrede driftsformer og strukturændringer i jordbruget. • Skovrejsning, fredning eller naturgenopretning (herunder etablering af vådområder), eller øvrige aktiviteter, der kan ændre anvendelsen eller udseende af landskabet uden for byerne. • Ændrede muligheder for at bevare værdifulde landskaber, f.eks. kulturhistoriske helheder, geologiske strukturer, grønne kiler, rekreative områder m.m. • Ændrede regler for inddragelse af arealer til by udvikling 			

	Væsentligt	Måske – bør undersøges	Ikke væsentligt
<p>RESSOURCER</p> <p><i>Vil forslaget påvirke:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Vandkvalitet og vandforbrug? • Energimængde og energiforbrug? • Ikke-fornybare ressourcer som fossile brændstoffer, mineraler, råstoffer (grus, sand sten) og forbruget heraf? • Mængden af fornybare ressourcer som afgrøder, træ, fisk, vildt og forbruget heraf? • Arealanvendelsen og forbrug af arealer til ny byvækst eller byudvikling? <p><i>Eksempler på påvirkninger:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ændrede muligheder for ressourceeffektivitet, genanvendelse, ny teknologi, adfærdsregulering m.m., som kan ændre forbruget af vand, energi og øvrige ressourcer. • Ændrede muligheder for at anvende fornybare ressourcer som afgrøder, træ, fisk og vildt fremfor ikke-fornybare? • Ændrede muligheder for at udnytte arealer til byvækst eller byudvikling, herunder ændring af arealforbruget til f.eks. boliger. • Ændrede muligheder for at renovere og ”genbruge” eksisterende byområder. 			

	Væsentligt	Måske – bør undersøges	Ikke væsentligt
<p>AFFALD</p> <p><i>Vil forslaget påvirke:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Mængden af affald (f.eks. muligheden for affaldsforebyggelse, mængden af affald til genanvendelse, til forbrænding eller til deponering) og arten af affaldet (f.eks. indhold af miljøbelastende stoffer og genanvendeligheden af affaldet)? <p><i>Eksempler på mulige påvirkninger:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ændrede muligheder for reparation i forhold til ”smid-væk”, reovering i forhold til nedrivning og nybyggeri samt ændrede levetid for produkter. • Muligheder for at udnytte affald, herunder ændret andel af direkte genbrug eller genanvendelse. • Ændrede forbrugsvaner, der påvirker affaldsmængden. • Mulighederne for at ændre sammensætningen af affaldet gennem ændret anvendelse af miljøbelastende stoffer og renere teknologi. • Ændrede metoder til affaldsbortskaffelse og affaldsbehandling. 			

	Væsentligt	Måske – bør undersøges	Ikke væsentligt
<p>BYGNINGER OG KULTURARV</p> <p><i>Vil forslaget påvirke:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Omfanget og kvaliteten af den kulturelle arv i form af bevaringsværdige bygninger og enkeltelementer, herunder historiske bygninger, mindesmærker, arkæologiske spor, arkitektoniske og kulturelle værdier? • Omfanget og kvaliteten af den kulturelle arv i form af bymæssige og landskabelige helheder, f.eks. bevaringsværdige bymiljøer, arkitektoniske og kulturelle helheder i og uden for byerne, kulturhistoriske helheder eller sammenhænge i landskabet? <p><i>Eksempler på mulige påvirkninger:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ny bebyggelse eller anlæg, som kan ændre kulturmiljøet og oplevelsen heraf. • Ændrede muligheder for at bevare og vedligeholde kulturmiljøet (drift, pleje, restaurering, genoprettelse). • Ændret luftkvalitet (f.eks. sur regn, som kan ødelægge kulturmiljøet). 			

	Væsentligt	Måske – bør undersøges	Ikke væsentligt
<p>TRANSPORT</p> <p><i>Vil forslaget påvirke:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Transportomfang eller transportform - direkte eller indirekte? <p><i>Eksempler på mulige påvirkninger:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ændret udbud af eller pris på forskellige transportformer (bus, tog, skib, lastbil, bil, cykel m.v.). Ændret pris på drivmidler (benzin, diesel, gas, el) eller udstyr (katalysator, partikelfiltre). • Ændret infrastruktur (veje, havne, lufthavne, stationer, cykelstier) eller ændret anvendelse af infrastrukturen, herunder transportknudepunkter. • For persontransporten: ændringer i placeringen af eller afstanden mellem transportmål (den geografiske fordeling af boliger, arbejdspladser, skoler, institutioner, butikker, byfunktioner i øvrigt). Ændringer i mulighederne for valg af transportformer, f.eks. kollektiv transport, cykel, gang. • For godstransporten: ændret placering af eller afstand mellem produktion og afsætningsmarkeder. Ændrede produktions-, distributions- eller bortskaffelsesmønstre. 			